

7.

S. PETRI
ENCRATITÆ

AD
ILLVSTREM
ABBATEM BERGENSEM
DE

CONCVBINATV
EPISTOLA.

Editio Secunda emendatior, & Tu-
bingæ recusa Ao, 1714.

S. PETRI
EPISTOLAE
AD ROMANOS
ET AD CORINTHOS
DE
CONVERSIONE
EPISTOLA

ILLUSTRIS ET MAXIME
REVERENDE DOMINE
ABBAS!

*S*iquis unquam fuerit, illustris Domine Abbas, cui scribere de materia presenti & communicare meam sententiam maluerim sane præ reliquis Te putavi eligendum, eo quod & purioris doctrina eruditio, & vite inmemorate consuetudo Ecclesie & omnibus bonis te hæcenus commendarunt admodum. Ita enim tuæ doctrine positiones comparate sunt, ut Theologia efficax mihi semper fuerit visa in istis latere, quippe quæ ab analogia fidei non discrepat, sed ad eam quadrat & solidam theoriam inculcat, & vitam rite transgendam cum ipsa fide, quatenus salvifica est, præscribit, & commendat: Sic quoque tua est vivendi ratio, ut religiosa possit omnibus dici, & quæ fidelibus se admodum probat, & quæ ab ipsis forte alias a Te dissentientibus non potest unquam improbari, quare spes me omnimoda fovet, fore, ut has lineas benigno vultu, hoc est, absque ullo odio personarum suscipias, & cum tibi tibi videar modeste, ac cum amore corrigas, si dissentire tantum, legas ac relegas dispungas quoque nonnulla, ubique vero bonæ fidei calamum agnoscas, nec desinas me amare, quamvis incognitum, cum vel binis saltem vicibus tecum colloquendi in transitu per vestram civitatem licentia mihi fuerit.

Summaria

Conspectus totius Epistolae.

§. I. Nomen Encratarum cur non odio prosequendum? Mores Nicolaitarum. Cur multi horum errores sint secuti? §. II. Causa hujus epistolae. An concubinatus a Christianis in primo seculo fuerit damnatus? Sententia Dn. Thomasi de differentia concubinitus & matrimonii. Doctrina de concubinitu unde haurienda? §. III. Auctores in hac materia adhibendi. Nemo iura matrimonii sufficienter & una serie tractabit. §. IV. Quid per concubinatum intelligatur. An tractatio hujus materie scandalosa? §. V. Actus carnales seu impuritas matrimonio legitimo non sacrificantur. Encratarum sententia de impuritate. Excessus matrimoniales. §. VI. Omnes licite conjunctiones sunt investigandae. Quomodo concubinitus a matrimonio differat? Quinque genera liciti matrimonii tempore Christi & Apostolorum. §. VII. In quo consistit jus Civitatis Romanae? §. VIII. Cur nuptiae apud Romanos factae fuerint per coemptionem? Solemnitates coemptionum. Effectus matrimonii per coemptionem. Quid de nuptiis apud Hebraeos & Graecos sentiendum? §. IX. Matrimonium usu contractum. Per confarrationem. An benedictio sacerdotalis differat a confarratione. §. X. Contubernium servorum. Contubernale deterioris fuerint conditionis quam concubinae. §. XI. Quid de matrimonio servorum scriptura dicat? Apostoli an iura servorum circa connubia servaverint? Durabit status servorum ab initio Christianismi. Cur genuinis sibi conceptis formandus de contubernio, divortio, familia &c. Servitus non est contra naturam Christianismi. §. XII. Quid per fororiam

appellationem intelligendum? Quanam dicatur licita sororia appellatio? Quenam illicita? Cur Clericis interdicta matrimonia? Prima ratio. Secunda. Tertia. §. XIII. Rationes allatae rejiciuntur & in earum locum genuine surrogantur. Conjunctiones Christianorum hodiernae an conveniant cum connubiis Romanorum, an eorum concubinitu? §. XIV. Jure Civili concubinitus est permixtus. Concubina non gaudet dignitate mariti. An in concubinitu deficiat affectio maritalis? An concubinitus fuerit dissolubilis? Concubinitus & nuptiae differunt tantum dignitate. §. XV. Sententia primivide Ecclesiae, item Patrum de concubinitu. Iustinianus probavit concubinitum. An Ambrosius illum damnat? Concilium Toletanum concubinitum approbat. Cur Theotigi illum hodie damnent? Origo benedictionis Sacerdotalis. §. XVI. Deficientia affectionis maritalis, & dissolubilitas nullam differentiam inter matrimonium & concubinitum efficiunt. Quid per affectionem maritalitatem intelligatur? Praesupposita circa dissolubilitatem. §. XVII. Mores Centium circa dissolubilitatem. Cause divortii. Mutatio status in dissolubilitate attendenda. §. XVIII. Explicatio reliquorum praesuppositorum. §. XIX. Dissolubilitas non est vitium concubinitui proprium, sed commune cum matrimonio. Conciliatio dissentientium. Patrum sententia de concubinitu quomodo intelligenda. §. XX. Responsio ad quasdam objectiones. Quam virtutem Ambrosius principalem dicat? Quid de patrum sententia sentiendum, qui contra licentiam concubinitus scripserunt? §. XXI. Conclusio cum Voto.

§. I

Oli autem statim ab initio odisse nomen Encratitarum, vel abhorrere ab illo; scis enim, ubi nos sine dubio noveris, rigorem purioris vitæ nos vocasse ad emendationem eorum, quæ primis ab initio Christianismi sæculis quoad concubitum, vel justum, vel injustum, seu minus privilegiatum consueverint in Ecclesia doceri. Nec enim incognita tibi est injusta Nicolaitarum sententia, qui se adplicabant, & esui earum rerum, quæ Dijs fuerant consecratæ, & quæ cum isto conjuncta erat, fornicationi, ac reliquis actibus impuritatis, adeo, ut nec erubuerint religioni cuidam adscribere actus carnales extra matrimonium gentili computandi & astimandi ratione: ubi tamen nego cum Clemente Alexandrino, Eusebio & Theodorito, istum Nicolaum, Diaconum Ecclesiæ, cujus in Actis Apostolorum cap. 6. fit, mentio, autorem fuisse istius sectæ, de qua diximus; quanquam Epiphanius illud videtur afferere. Adversus vero impudicas istius Sectæ sententias Tatianus non poterat non sequenti sæculo secundo egregie pugnare, & admodum dissentire, vid. Irenæus, Clemens Alexandr. Euseb. & alii; ita, ut Encratitarum nomen quasi *abstinentium* deinceps usu venerit, post eum vero consentiebant eatenus Severus & ejus affecta, Montanus, Tertullianus & alii, unde deinceps nomen Tertullianistarum, Tascodrugitarum, Montanistarum, vid. Epiphanius, Theodoritus Philastrius &c. Sicuti vero errorem Nicolaitarum & aliorum ab initio fugere difficile fuerat ob incognitum valde & admodum obscurum connubiorum jus, ex legibus civilibus, observantisque Legum Græcarum & Romanarum non leviter obumbratum, & tum temporis, si ulla unquam tempestate, multis ambiguitatibus obvelatum, cujus causam videbis deinceps: ita non est existimandum, nostram Encratitarum disciplinam ad alterum extremum devenisse; nihil enim volumus, nisi quod tanta beneficia & admodum quidem exorbitantia non sint adfingenda connubio, ac si omnis concubitus in isto sit eodem jure privilegiatus, & eadem consecratione complexus, hoc enim, quid sibi velit, si rite perpendatur, proh Deum immortalem! quanta peccata manerent intacta, quæ extra matrimonium vix committuntur; Crede mihi, mi Pater, hanc thesin mereri accuratam

Nomen Encratitarum cur non odio prosequendum?

Mores Nicolaitarum.

Cur multi horum errores sint secuti?

ratam quandam indagine[m], & si qua hæresis subest, in cuncta concubitus materia, admitti sane ab illis, qui & in matrimonio nolunt servare vas suum in honore & timore, domesticæ Veneris privilegiatæ beneficio securi.

§. II.

Cum igitur viderem, Te ac illustrem Collegam tuum Directorem Academiæ vestræ disputare utrumque contra concubinitum, & quidem hunc in particulari Dissertatione, præcipue §. 27. & in fine, te vero in integra Dissertatione, & quidem formato hoc Controversiæ statu, annon concubinitus ab optimo Salvatore nostro & Apostolis fuerit prohibitus? sane quoad tuam dissertationem, & tradendi modum, liceat cum pace & venia tua, Vir illustris, & sub respectu tibi reverenter debito, deprehendisse, & adhuc observare, quod jura connubiorum istius tempestatis, de qua prohibitionem postulas, non videantur apprime investigata. Quamquam quæstiones Juridicæ te nec adeo tangunt, hoc enim si factum fuisset, vix posset quæstio moveri, & in mentem cuidam venire, an concubinitus a Christianis primi Seculi fuerit damnatus; nam nec ulla disparitas vel similitudo differentiæ fuit inter concubinitum istius temporis & verum matrimonium, intuitu Christianismi, sepositis legibus Civilibus, id quod ipsum jus & historia Ecclesiæ docet, & apparebit ex sequentibus. Licet igitur illustri Dominus Thomasius admodum erudire de seculo in seculum concubinitus historiam delineaverit, non potuit tamen impedire, & quodammodo dedit occasionem, ut post ipsius doctrinam, & ex illa, significarentur duæ diversitatis egregiæ notæ & characteres, nempe deficiens in concubinitu *affectio* Thomasi *de maritalis, & indissolubilitas*, ac intuitu horum deficientium requisitorum differentia a matrimonio. At vero, si unquam possit monstrari ingenua diversitas, & quæ quidem hac dissertatione non tollatur, damno & rejicio concubinitum istius avi, sin minus, quare disputamus frustra & formamus rem illicitam præter necessitatem & sui existentiam, cumprimis, ubi rerum veterarum signentum majori cum prudentia vitandum, quam licitarum; nititur enim depravatam Seculum in vetiti concupiscentiam. Totam vero res nostra cum sit depromenda & existimanda e solis principis juris nostri & historiæ ecclesiasticæ, ut formato conceptu distincto appareat, an tangat & incurrat sanioris theologiæ pro-

Causa hujus epistole.

An concubinitus a Christianis in primo Seculo fuerit damnatus?

Sententia Dn. Thomasi de maritalis, & indissolubilitas Differentia concubinitus & matrimonii.

Doctrina de concubinitu unde haurienda?

prohibitionem, cum fileat juxta tuam confessionem, *expressa* lex divina: dolendum statim est ab initio, quod non solum in jure ecclesiastico, sed etiam civili tot & tanta volumina edantur quotidie, desideretur tamen ad hanc usque horam sicuti historia Juris Commerciorum & Testamentorum, ita imprimis quoque historia juris Connubiorum; in quibus tamen consistit totius juris prudentiæ nostræ basis & fundamentum. Quamvis enim jus civitatis Romanæ eatenus non videatur ad nos translatum, certum tamen est, conclusiones innumeras ex isto jure profluentes in nostrum esse redactas, & adeo subtili sepulchro latere, ut nil nisi contradictiones ex commentariis nostris ad minimum plurimis ad nos potuerint redundare.

§. III.

Cumque difficilia sint præsentī huic tractationi acquirenda genuina subsidia, atque ut appareat & Tibi, Reverendissime Abbas, confset, ac reddatur ratio, ex quibus fontibus hausta sit præsentis doctrina, videamus de autoribus partim ab aliis in medium prolati, & examinetur deinceps mea opinio quoad supplementum omnium, quibus hac de re evolere methodum, & rationem tractandi placuerit, idque eo magis, cum valde sit necessarium, in tanta obscuritate quærere faces Ipse autem, quem forte putas a Te dissentire Dn. Thom. alibi paucos quosdam autores Joh. Alb. Fabricius, & alii commendarunt, ex quibus eruenda sit intricata hæc res; & sunt quidem potiores ac præ reliquis eligendi, Barnabas Brissonius, ut & Antonius & Franciscus Hottomannus, item Casalius *de ritu nuptiarum*, Albericus Gentilis, Tiraquellus *de jure connubiali*, Sagittarius quoque *in spicilegio de ritibus veterum nuptialibus*, & porro quoad ritus Caspar. Calvoer & Joach. Hildebrandus, sicuti de Hebræis Seldenus & Buxtorffius *in exercit. de sponsalibus & divortiiis Hebræorum*, de benedictione sacerdot. Pfanerius, Tertullianus *de pudicitia* & infiniti alii, quos examinare alia vice satagam. Ex his vero omnibus plenarie doctrinam nostram evolvi feliciter non posse existimaverim, præcipue cum nemo una serie jura matrimoniorum tam apud Gentiles, quam Christianos observata, junctis ritualibus & *exinde profluentibus conclusionibus & principiis juris*, respexerit. Unde præter superius allegatos & alios apud Fabricium inveniendos evolendi sunt Cicero, Dionysius Halicarn. Plutarchus, Gellius & omnino classici auctores,

*Autores in hac
materia adhibendi.*

Nemojura matrimonii sufficienter & una serie tractavit.

auctores, cum optimis quibuscunque Commentatoribus, & quidem in indice sub vocibus: *Confarreatio, coemptio, comubium, matrimonium, contubernium, concubinitus, divortium, dos, matrona, pellex, familia, adulterium, instrumenta dotalia & tabula, materfamilias, deductio in domum & c.* Ex novioribus videndi in commentario & indice Græviano ac Gronoviano, omnino quoque Rosinus, & potissimum auctores ritualium, quo pertinent egregie, quæ nuper tradidit amicus noster integerrimus & conterraneus, Dn. Nieupoort, quibus cum Novo Testamento & S. Codice addendi Eusebius Tertull. Chrysofom. & reliqui Patres, Bibliotheca quoque Patrum, & ex novioribus Hospinianus *de ortu monachatus*, Hildebrandus, & Casparus Calvoer sub vocibus: *matrimonium, concubina, foror, extranea mulier, συνεσώτοις*, junctis quibusdam jam antea citatis vocabulis. Soleo & ego adhibere Grammaticos & Lexicographos, Cellarium, Rhodiginum in section. antiq. Briffonium de V. S. Hoffmannum & alios; neque aliter potui tanta adhibita opera, & ut plurimum frustra quærendo, tam confusas traditiones, & *theses ut plurimum sibi contradicentes* in luculentam erigere consonantiam, priusquam omnia conferrem & legitime cum analogia Juris & fidei communicarem, & sic tandem firmam thesin statuerem. Atque adeo ita mihi nunc videor in doctrina matrimoniali firmatus, ut vix contradictio in animo mihi superfit, licet forte non valeam ita me explicare & proferre mentem, ut reliquis idem appareat. Plura tamen tradenda constitui in elaboranda quadam Historia Juris Connubiorum, reliquis, qui rectius gesserint, vicem meam facillime traditurus.

§. IV.

Quibus ita generaliter cognitis, illud adhuc erit præpomis supponendum, & monendum in antecedentibus, quod non sit sermo de concubinato quoad conceptum hodiernum, admodum falsum, ubi abusive sumitur pro actu quodam illicito, & specie fornicationis, ita, ut concubina hodierna & meretrix differant sicuti lardum & caro suilla; nam prouti firmiter sum persuasus, concubinatum in genuino conceptu, quatenus in legibus & a Patribus Ecclesiæ traditur, & ad explicanda jura connubiorum quam maxime debet & intelligi, & tradi, unum idemque esse *intuitu licite conjunctionis* cum vero matrimonio, exceptis quibusdam effectibus *mere civilibus*: ita hodie communis Dd. & Juris interpretum est

Quid per Concubinatum intelligatur?

est sententia, quod omnis omnino concubitus, extra præcedentem copulam Sacerdotalem, sit actus illicitus, & quidem præcipue loquor de personis privatis; nam leges Civiles, ad quarum congruam explicationem potissimum respicimus, ac tolli eatenus doctrinam de concubinato non posse monemus, ad Principes & illustres non spectant. Inde controversiam quoad hos superiores relinquimus intactam, optime gnari, quod longe aliis argumentis eatenus sit disputandum. Si igitur vel minimum scandali posset latere sub hac materia, dolerem tractationem, quam tamen nec Huberus, nec alii Jctorum præterierunt; at vero illud est dolendum, quod vocabula non proprie, non genuine intelligantur & prima vice capiantur absque fictione scandali, disputamus enim de adulterio & Sodomia, non statim horremus nomina; qui contra pravos errores disputat, non potest omittere terminos, minime vero omnium historiam, antiquitatem & ita diversitatem; esto, quod concubinatus mortalitasque eum prohibendi supponat leges potissimum ordinis, quid inde? annon leges ordinis sint etiam leges in conscientia obligatorie? Sane nec Christus, nec Apostoli legem civilem *ideo* vel mutarunt vel aliquid adjecerunt, sed gloriam mundi & civilem dispositionem, præprimis etiam quoad civiles effectus connubii, qui unicam fere matrimoniorum differentie formalem essentiam constituebant, suo loco reliquerunt.

*An exatatio
hujus materia
scandalosa?*

§. V.

Ante omnia itaque e medio tollendum primum illud falsum, quod communiter a justa hujus rei tractatione homines Jctos avertit: putant nimirum, actus carnis in matrimonio admissos & concubitus privilegatum ita mediante jure connubiorum sacrificari, & quasi legitimari, ut etiam *ad* fornicationem, non tantum ob istam matrimonium introductum plurimis videatur, quanquam vel maxime artificium illud studetur celari. Sane quicquid extra procreationem sobolis & intentionem illius fit, vel fieri posset, est & manet impuritas animi naturalis & nihilominus fieri impune, nemo dubitat jurium interpret, nemo suadet Theologus, poenam esse statuendam. Et hoc est, quod Encratitæ nostri olim docuerunt potissimum, quanquam a Dd. Ecclesie nonnullis ipsis imputatur, quod senserint, ipsum matrimonium esse impuritatem, quo, facto immunditiam externam & internam animi & corporis non potuissent non confundere. Ego vero existimo, putasse eos, non

*Actus carnales
seu impuritas
matrimonio le-
gitimo non sa-
cificantur.*

*Encratitarum
sententia de
impuritate.*

B

omnem

*Excessus Ma-
trimoniales.*

omnem animi impuritatem tolli solo mediante matrimonio, & ita abstrahere & eatenus abstinere, melius esse, similiter constat. Ego illis neutiquam subscribo; at in ipsa Apologia Augustanae Confessionis ipsis quædam defensio applicata videtur, interpretes vero rerum theologiarum vel odio Sectarum, vel præ iudicio præcipitantiæ, post neglectam accuratiorem indaginem, re non satis percepta, iudicant aliud. Quantum autem scandalum in foro soli & cœlesti iudicio oriatur mediantibus matrimonii excessibus, & quod ibi ad minimum alia ratione quam fornicatio non tractentur, neque privilegium istius connubii iurium *eatenus* consideretur, Tu poteris, clarissime Vir, præ reliquis iudicare, *qui notoria castitate & celibatu per omnem famam purissimo hætenus duxisti vitam.* Nec dubito, fore, ut autoritate tui consensus firmetur in hac thesi alii, cuius rei effectus in vita Christiana posset præcipue consistere in eo, ut post ejus cognitionem & approbationem sufficientem abstraherent communiter homines ab errore recepto in matrimonii septis, & parietibus privatis, quod nempe ibi omnia liceant; ut adeo sequentia non facile evitentur peccata (1) concubitus frustra iteratus & inde profluens (2) acquisitio habitus in causis libidinosi ita, ut consuetudo fiat altera ipsa natura, unde discursus illicitus & alii effectus ex naturali habitu oriundi, deinceps (3) spiritualis superbia, contentus, & immisericordia intuitu illorum, qui extra matrimonium leviter labuntur sine consuetudine libidinis; ita, ut talis peccator vix ac ne vix quidem tantum concupiscat in anno, quantum isti superbi quotidie. Est enim indoles ambitiosorum & avarorum in primis, ut nocte sibi sacra satis & ad abusum in carne volutati, sequenti die nihil videantur odisse magis, quam rem carnalem, ita, ut & vocabula horreant, & ob illa quoque alios contemnant. Porro (4) sequitur ex hoc errore abstinentia a precibus pro corde puro, nec nimis carnali, in cuius peccati omissionis vicem furrogamus intuitu illorum, qui vel preces esse remedium naturale non assequuntur, vel malunt causas naturales medio naturali tolli, vitium nimiorum alimentorum, quæ corpori capiuntur, Bacchi & Cereris adoratione, ne frigescant in matrimonio, quod vitium ut plurimum amat senectus. Unde (5) consequitur humidiradicalis prostitutio & mortis naturalis acceleratio.

§. VI.

§. VI.

Ex hisce igitur dictis nostræ Traditionis utilitas de se ipsa statim patet, quidni ex eo, quod jam obiter monuimus antea, non posse nimirum doctrinam & jura connubiorum ex ipsis legibus civilibus, Canonice, Ecclesiasticis, ritualibus, Patribus, Theologis, & primitivæ Ecclesiæ fundamentis percipi, vel umbra ejus adinveniri, nisi præter conjugium strictè dictum reliquæ conjunctiones licitæ, & concubitus cœlesti quadem dispensatione privilegiatus probe investigentur, sicuti ex sequentibus apparebit ulteriori quadam cura. Ur vero constet ante omnia de statu causæ, & quæ de re differam in præsentî, unica mihi formanda videtur quæstio, an nempe concubitus differat a matrimonio & vero conjugio in foro Soli tantum, an etiam in foro Poli, an saltem quoad effectus civiles, an vero Theologicè quoque quoad effectus Christianismi & conscientiam intuitu prohibitionis divinæ vel quod Tu, Illustris Vir, maluisti, an fuerit concubitus ab optimo Salvatore & ipsi Apostolice & latenter prohibitus? nam quod expressè illud non factum, nec Tu diffiteris. De quo statu causæ ut adæquate & fundamentaliter ex ipsis antiquitatibus & rei veritate differatur, supponendum præprimis est, tempore Christi & Apostolorum quinque potissimum fuisse genera liciti matrimonii, seu potius conjunctionis. *Primum* erat connubium in specie ita dictum, cum omni effectu civili, de quo deinceps, quod stylo Romano tum temporis potissimum usitato & in effectu cum juribus Hebræorum & Græcorum coincidente, latebat sub matrimonio per coemptionem; *secundo* connubium minus perfectum, quoad omnes effectus Civiles, quod describi potest per matrimonium, per confarreationem & usum. *Tertio* vero concubitus, de quo loquimur, & *quarto* contubernium fervorum, quibus *quinto* accedebat in N. T. Sororia appellatio, & hinc deinceps superadditum matrimonium per copulam Sacerdotalem, de quibus omnibus quedam præoccupasse juvabit.

§. VII.

Et antequam quidem de nuptiis per coemptionem differam, vel duo verba illustrationis causa de jure Civitatis Romanorum in genere communicanda venient. Nimirum solis Civitatis Romanæ, & illis, quibus deinceps illud communicabatur, competebar Civitatis Jus, consistens in his tribus, jure nempe connubiorum, Testa-

Omnes licite conjunctiones sunt investiganda.

Quomodo Concubitus a matrimonio differat?

Quinque genera liciti matrimonii tempor. Christi & Apostolorum.

In quo differat Civitatis Romanæ?

Testamentorum & commerciorum, nec enim testamenta quilibet condere poterat, nec quamcunque rem, commercii jure, sibi comparare, nec uxorem habere, nempe cum effectu Civili; Ut itaque quoad jura commerciorum publice constaret, an ista res, quæ in mancipio seu domino Civium tantum esse poterat, veluti immobilia, fundus Italicus, tum quæ bestiarum numero erant, ut boves, muli, equi, asini, non vero elephanti & cameli, quamvis collo dorfove domentur, uno verbo res mancipi de cive in civem & non in alium transferentur, ac facili negotio vindicari quoque possent, quare nostri JCti inepte vindicationem nobis difficilem retineant præsto erat actus publicus mancipationis, quam solennem traditionem possemus vocare, qua mediante, omnis res manciparetur, seu veniret in manum & potestatem alterius civis, præsentibus quinque testibus; Civibus æque Romanis libripende & Familiæ emtor & sic quoque transferebantur res per ultimam voluntatem, ut omnia præsentia & futura bona, per minimam rem, tanquam per signum, facta tali venditione, & traditione seu mancipatione in heredem futurum, qui præsens erat, transferentur. Postea vero, cum vota captandæ mortis intercederent, præstabat locum heredis Familiæ emtor, cui omnis res mancipatur, ut post mortem Testatoris heredi, in tabulis scripto, restitueret. Quare in continenti fuit, post istum actum traditionis neminem ab intestato aliquid potuisse amplius capere, cum heres ex mancipatione jam haberet omnium rerum *quasi traditarum* jus *quasi emtoris*: & hoc est quod Romani ex natura negotii dicebant, neminem posse pro parte testatum & pro parte intestatum decedere, cujus rei rationem nostri JCti alii frustra quærunt, alii dari negant, ipsam vero thesin æque inepte retinent. Apostoli vero & Christiani primævi seculi ræcebant ad hæc omnia, nec dolebant alios præ aliis, in acquirendis rebus mundanis prærogativas sibi vindicare; plane Tertullianus fideicommissis illud Testamentis statuebat, cum Imperator Augustus & reliqui mallent æquitatis regulas, mediantibus fideicommissis, omnibus hominibus communes reddere, & quoad valorem ultimarum voluntatum in determinatum communicare, & ita per indirectum tollere infanas regulas Status Romani præcedentis, turbulenti & popularis.

§. VIII.

His itaque præmissis ad connexionem & argumentum dicendorum

Cur nuptia

dorum redeamus. Et supponendum quidem est pro invicibili Veritate, quod, sicuti reliqua jura Civitatis habebant formam solennem ritumque maxime vero traditionem limitatam pro fundamento, ut res legitime veniret in manum alterius: ita sine dubio quoque in matrimonio idem obtinuerit; & hujus gratia nuptiæ fiebant per coemptionem, hoc est, imaginariam emtionem & venditionem, adhibitis, dicis causa, quibusdam nummis, & sic mulier veniebat in manum potestatemque Viri, sicuti notum est ex Plutarcho, Macrobio, Juvenali, Gellio aliisque, quos allegant ex novioribus Cælius Rhodiginus, Rosinus, & in specie Clarissimus Nieupoort, Sect. 6. cap. 4. per tot, ac alii plures; solennitates vero breviter hæ erant, ut Vir scitaretur, an sibi mulier esse materfamilias velle, quæ respondebat, velle; Mulier item sic, an sibi Vir esse Paterfamilias velle, qui respondebat, velle; Itaque in viri manu mulier conveniebat, eratque viro materfamilias loco filiæ. Inde Gellius: *In cujus manu mancipioque alia matrimonii causa foret.* Vid. Rhodiginus lib. 28. cap. 17. Atque adeo, postquam ita facta fuisset mulier materfamilias, istud matrimonium per coemptionem ultro sequebantur omnes effectus legitimi connubii *civiles*, qui consistebant in juribus dotium, donationis propter nuptias, patriæ potestatis, adoptionis, emancipationis, matrisfamilias & reliquis omnibus, quæ sub jure personarum hodie traduntur, atque conclusiones ex antiquis legibus retinentur, postquam longe alia divisio a Triboniano introducta, nempe in Jus personarum, rerum & actionum. Neque vero, quod statum Cause turbet, credendum, jura Hebræorum, Græcorumque in effectu alia fuisse & benigniora, intuitu juris Connubiorum, atque forte arbitrandum *ad speciem commercii* veras & genuinas nuptias Civiles apud Hebræos Græcosque non pertinuisse; quamvis enim solennitates in manum potestatemque sumendi uxorem non semper convenirent, crederem tamen, duriora adhuc *eratenuis* Hebræorum jura esse & vel maxime Romana præ reliquis omnibus benignissima: simul atque enim Judæi per assumptionem in fœdus Judaicum fierent Profelyti & ex istis Israelitæ, indispicebantur Jus civitatis, sacerorum, *Connubii*, Magistratus, & reliqua. vid. Calovii *in capite de effectu baptismi* lib. 1. *Ritual. Eccles. Sect. 2. c. 35. §. 4. s. 6. seq.* quam dura vero fuerint jura Connubiorum & divortiorum, ex sacro Codice constat.

apud Romanos facta fuerint per coemptionem?

Solennitates coemptionis.

Effectus matrimonii per coemptionem.

Quid de nuptiis apud Hebræos & Græcos sentiendum?

Matrimonium
usu contra-
ctum.

Per confarrea-
tionem.

§. IX. Ab hoc vero matrimonio per coemptionem differebat matrimo-
nium per confarreationem & usum. Usu autem contrahebatur
illud, cum mulier integro anno & continuo cum viro fuisset, ex
sola causa & intentione matrimonii, & haec quidem uxor a concu-
bina vix differebat; nam quod communiter adserunt, praesumi
nuptias ex persona libera & honesta, secus vero in concubinato,
hoc vix quadrat ad evidentiam istius status, & committitur con-
fusio hujus matrimonii cum priori, cum praesumptio cedat veritati
& concubina etiam posset esse persona honesta in sensu commu-
ni; honestas vero tum temporis sumebatur ex communicatione
Jurium Familiae, ut fieret materfamilias, non vero ex honestate
vivendi quoad mores, sicuti dicitur deinceps. Atque adeo ma-
trimonium per usum erat ad instar usucapionis, intuitu rerum in
commercio, sicuti coemptio erat loco legitimi Tituli emtionis,
quamvis cum egregia differentia. Per confarreationem autem
matrimonium introductum a Pontificibus Romanis, qui instar
hodierni Cleri papalis & antichristiani omnibus modis in statu
Romano ambibant brachium seculare, ut sub praetextu rerum sa-
crarum inirent dispositionem actuum mundanorum & Judiciali-
um, sicuti ex Jure norum est, quod actus pietatis, ut adoptionis &
alii peracti etiam fuerint coram Pontificibus Gentilibus. Con-
farreatio autem fiebat selessni sacrificio, adhibitio farre (jurarem
pro Pontifice, loco accidentium, ut nostro stylo uti liceat) & ita
praesente Pontifice consumebantur nuptiae, sicuti etiam dissolve-
bantur per diffarreationem. Erat autem vetus diuque consuetum
antiquis Romanis alimentum farris, prouti Graeci hordeum ve-
tustissimam putabant frugem, cujus in Sacris primitias dabant,
vilas vocantes; de cujus rei solennitatibus vid. Festus & Boetius
citati a Rhodigino *diel. cap. 17.* qui etiam in sequentibus probat,
quod res est, nempe quod haec solummodo materfamilias fuerit,
quae in manum per coemptionem venerat, quae usu aut farre mini-
me; sicuti vero omnis effectus veri matrimonii ad jura patris- &
matrisfamilias recurrerant: ita non erit difficile arbitrari, quae-
nam fuerit inter hanc uxorem confarreatam & concubinam dif-
ferentia, nempe quoad entia sacra & profana, adhibitionem con-
secrationis Gentilis & consensum tantum civilem de consuetudi-
ne vitae, quoad conceptum Flavianum & Flaminibus addictorum &

& *reliquorum* hominum absque præjudiciis. An recte vero a nonnullis comparari possit cum illa confarreatione nostra benedictio sacerdotalis, ita, ut sacram confarreationem appellent, de eo valde dubito: sicuti firmiter sum persuasus, omnem consecrationis vocem sapere Gentilissimum, nec debere hodie ferri vel tolerari, vid. præterea de confarreatione Lipsium *ad Tacit. IV. Annal. 16.* Quamvis vero posset opponi a sola methodo Romanorum non posse desumi argumentum ad consuetudinem communem temporis Christi & Apostolorum; nihilominus tamen salva res est, cum solum secundarium matrimonium hac ratione delineetur, licet methodus inter alias Gentes differat, quibus præsto erant permulti hominum, qui non poterant uti jure patrisfamilias & reliqua Civitatis prærogativa, nec tamen poterant uti, interea vero abstrahendo a juribus Civitatis jure naturali erat unum idemque matrimonium.

§. X.

Sequitur Contubernium Servorum, nam de Concubinato dicitur ultimo loco, ut in una sane maneamus, sicuti vero diversitates quoad jura Connubiorum, quam maxime erant, tum temporis necessariae, ne alii, qui jus Civitatis dicto modo non habebant, præcluderentur jure licite coeundi, quanquam legale matrimonium inire non poterant: ita sane præprimis fuissent servi miserissimi omnium, quum nulla jura proprie haberent, & ridiculum fuisset dicere uxorem servi, Quamvis ego persuadear valde, sicuti multas concubinas, quarum vox non erat honesta, nempe quoad effectus Civiles: ita etiam per multas contubernales servorum, quarum appellatio nec quicquam honestatis comprehendebat, in nostro & hodierno honestatis seu vivendi pudoris sensu honestissimas appellandas præ justis uxoribus aliis. Notum enim est ex ipsa Historia & antiquitate, opifices & mercatores, alteriusque diversæ conditionis fuisse servos, non semper viles homines. Quis vero crederet, honestam istam mercatoris seu opificis uxorem, seu contubernalem pro mera meretrice per se, quoad vivendi rationem fuisse habendam? Sane ego firmiter credo, varias imo multas contubernales castiori vitæ operam dedisse, quam aliis justas & legitimas matresfamilias, nihilominus tamen extra omne dubium est positum, contubernalem deterioris fuisse conditionis, quoad gradus civilis honestatis, quam concubinam, atque

An bene dicitur
sacerdotalis
differat a con-
farreacione?

Contubernium
servorum.

Contubernales
deterioris fue-
runt conditio-
nis quam
qui concubinae.

qui nec adulterii poterat accusari contubernalis ob violatum contubernium per expressam *l. 23. C. ad Leg. Jul. de adult.* Et ita dimittendi licentia omnimoda permittebatur, nec reliqua jura, vel delicta, quoad matrimonium ad servos erant applicabilia; quamvis æque crediderim, ideo quia accusatio publica & poena *L. Juliae* non quadrabat ad servos, sicuti nulla alia lex de matrimonio lata (lex enim Julia & Papia, lex Papia Poppæa pertinebant ad cives) non tamen sequi laudabilem fuisse violationem contubernii, nulloque vigore dignam, contubernalis derelictionem. Sane remanebant, pudor, immisericordia, levitas animi, & omissio virtutum, quas nos Christianas vocamus, uti de dissolubilitate in genere sequetur deinceps.

§. XI.

At vero, quoad servos, quid ait Scriptura? Detrudatur serva cum filio, & ejiciatur; nam non debet filius servæ hereditatem capere adversus filium personæ liberæ, nonne igitur & ibi improbat illegitima conjunctio servorum. Respondeo distinguendo, sicuti per totam hanc materiam, inter effectus Civiles matrimonii, seu conjunctionis & conjunctionem ipsam, & ejus moralitatem; sicuti igitur, Christus & Apostoli non erant novi legislatores, ita Jura Civitatis & effectus Civiles suo loco relinquebant, nec addebant aliquid, nec detrahebant; ita etiam in hoc simili pro filiatione & hereditate regni cælorum in medium allato, statuitur potius & firmatur ipsa differentia inter hereditatem filii servæ & filii liberæ, ceu effectum genuinum legalitatis matrimonii, seu conjunctionis *ad effectum familie.* Nec dicitur, quod filius Servæ sit peccaminosa conjunctio & concubitu progenitus, sed saltem quod non debeat hereditatem capere, distinguitur igitur expresse inter matrimonium Servorum & liberorum hominum quoad effectum Civilem, quoniam hereditas ex filiatione unice procedit, supposita fictione unitatis in familia, Juribus Civilibus, ob solum caput familiæ considerandum, præscripta; atque adeo status servorum non improbat, sed approbatur, vel potius suo loco relinquatur, sicuti sapius de liberis & servis in Sacro Codice statuitur; Alias enim disputaret Scriptura non contra servos, sed adversus homines liberos, & Servorum Dominos, quippe Servis a statu connubiorum legitimorum præter suam culpam præclusis, quam maxime, contubernia servorum frequentia experientes,

Quid de matrimonio servorum S. Scriptura dicat?

Apostoli an juva servorum circa connubia servaverint?

tes, ob acquisitionem servorum *per natiuitatem*. Nullum igitur est dubium, quin servorum iura, quoad conjunctionem in contubernio retinuerint Apostoli, nec unquam contra illa disputaverint, cum aduersus iura libertatis non potuisset servis meliori connubio consultum iri. Et quamvis possit objici, exclusionem servorum a legitimo matrimonio potuisse approbari quoad effectus Civiles, imprimis quoad successionem. sicuti salvo Christianismo potest admitti & approbari ipsa paupertas; inde tamen non sequi, quod in ipso contubernio non potuerit seruari affectio maritalis indissolubilitas. At vero, si fuisset unquam intentio reformandi aduersus iura Dominorum, leges Civiles, & universam totius mundi, de contubernio Servorum consuetudinem, sane fuisset operæ pretium, nec ulla ratione potest præsumi adeo plenarium in re tam ardua silentium. Sed vero neutiquam & nullo unquam tempore matrimonia fuere indistincte indissolubilia, & adeo non est disputandum de licentia dimittendi, sed de causis dimissionis & divortii, de quibus in se dicitur deinceps, quando de dissolubilitate concubinarij erit dicendi locus. Saltem vox divortii, intuitu contubernii, & concubinatus nec erat *adequata*, nec omnes hi termini matrimoniales a Jctis pariter & Dd. Eccl. potuissent mente concipi intuitu servorum, absque contradictione in abjecto, in specie quoad affectionem maritalem. Mansit tamen status Servorum ab initio Christianismi, ut non tantum in ipso dicto scripturæ allegato de ejectione filii Servæ & exclusione ab hereditate, expressis verbis separata sint nuptiæ Civium & liberorum hominum a conjunctione servili, ita, ut filius, e concubitu servorum natus, sit exclusus a domo & omni Familia; nam Familia, & hereditas tum temporis erant unum idemque, sed & non poterat aliter, quam approbari concubitus iste extra familiam & jura familiæ, quia aliud remedium servis non erat concessum, nec poterat sine destructione totius Juris Civitarum concedi. Sane igitur qui ex antiquitate rite indagaverit, quid sibi voluerit nomen Familiæ, quid Contubernium, quid divortium, junctis aliis hujus rei infinitis Doctrinis, non mirabitur, si fateat perperuis contradictionibus involvi Doctorum & Ecclesiæ & LL. tradita de matrimonio, multasque hodie in rebus matrimonialibus inveniri difficultates, non in se, sed ob Doctrinam ipsam, quas tamen silere malo, ob animos impuros, quibus facile potest scandalum accom-

Durabit status Servorum ab initio Christianismi.

Cur genuinus sibi conceptus formandus de contubernio, divortio, familia &c.?

C

modari.

Servitus non est contra naturam Christiani animi.

modari. Illud adhuc extra dubium est, quod status Servorum non fuerit adversus naturam Christianismi, quamvis quoad regnum Caelorum nullus sit servus, nullus liber, sed omnes æque habiles ad filiationem in Christo; attamen in regno mundano ad est differentia, & hæc in regnis terrarum diversorum statuum diversitas, a Christo idem tamen suo loco relinquitur, quia ipse Gloria de hoc mundo non est. Præterea Dd Ecclesiæ & Imperatores Christiani Doctrinam de servis seu contubernio & alias LL. retinuerunt, ac suas fecerunt atque ad Eustachii heresin connumeratur, quod sub specie pietatis servos a Dominis abalienare voluerit. Vid. Socrat. in Hist. Eccles. lib. 2. cap. 33.

§. XII.

Quid per fororiam appellationem intelligendum?

Restat fororia appellatio de qua dicitur in l. 19. C. de Episcop. Cler. his verbis: *Eum, qui probabilem seculo disciplinam agit, decorari consortio fororiæ appellationis non decet; Quicumque igitur cujuscunque gradus sacerdotio fulciuntur, vel Clericatus honore censentur, extranearum sibi mulierum inter dicta consortia cognoscant, hac tantum eis facultate concessa, ut matres, filias, atque germanas intra Domorum suarum septa contineant &c.* Cui textui jungitur Auth. *multo magis*, sequentem in modum: *multo magis ergo cessant eorum Conjugia, soli enim Cantores lectoresque nuptias contrahere permittuntur &c.* quæ prohibitio videtur convenire cum doctrina Concilii Ancyran cap. 19. & exemplo Fidei Nicenæ apud Ruffinum hist. Eccles. lib. 1. cap. 6. ubi num. 3. sequentia traduntur verba; *Et ne quis Episcoporum ceterorumque Clericorum cum extraneis mulieribus habitet, præterquam cum matre vel sorore, vel veia, vel si quæ sunt hujusmodi necessitudinum persone.* Antequam vero ad explicationem propositi textus & indolis fororiæ appellationis vel etiam sororum primitivæ Ecclesiæ progrediar, duo potissimum sunt præprimis supponenda & præoccupanda; primo, quantum fuerit genuina ratio, quod Clericorum Connubia, quæ ab initio Christianismi licita erant, postea in Conciliis prohibita; deinceps vero secundo, quod duplex sit formandus fororiæ appellationis conceptus, alter licitæ, alter illicitæ. Illa, tam Cleris ab initio, quam aliis Christianis erat communis & permissa & formabat quasi Connubium Novi Testamenti, ac quoniam forte tot requisita Juris Connubiorum apud Gentiles, intuitu Jurium Civitatis, Christianis nec communicabantur, nec placebant,

Quantum licita fororia appellatio?

yoçz

vocabant suas uxores *forores*, de quibus loquitur Apostolus, quod sibi quoque sit licitum ducere *fororem in locum uxoris*, scilicet legitima, apud Gentiles & ob introductas ab his leges connubiorum, quarum intuitu forores vix aliter, quam Contubernales & concubinae poterant venire. Illicita vero fororia appellatio unice hæc est, quando Clerici, supposita jam prohibitione, de non ducendis uxoribus, sub prætextu matrum, filiarum vel fororum, & cum figmento, ac mendacio, alias extraneas mulieres secum ducebant, unde *συνεσάντοισι*; & quando quæstio erat, quid sibi negotii esset cum istis mulierculis, falso respondebant, esse forores Germanas, vel alias cognatas, vel etiam, quod forte ab Historicis negligitur, aut confunditur, cum nondum ipsis essent prohibita matrimonia, sive primaria, sive secundaria, id est, sine effectu patriæ potestatis, & reliquorum Connubii Jurium, effectibus, isti clerici abstrahendo a conjunctione unius aut uxoris aut Concubinae, meretrices & alias illaudabiles personas alebant, sub prætextu fororum germanarum aut matrum, aut etiam forte fororum quatenus pro uxoribus sumebantur tempore adhuc liciti clerico- rum matrimonii, cui suco & mendacii obviam veniebant tot leges & Concilia, ut confusio quædam sæpe irrepsit, & vix illa possit evitari, quando de prohibitione fororiæ appellationis verba legum & Conciliorum examinantur. Quod ut ulterius appareat, videndum nunc quoque, quænam sit præter dictam genuina ratio, quod Clericis in genere matrimonia sint interdicta: alii dicunt, quia, qui se adplicavit ac dedit servitiis Ecclesiæ, sacrisque, debeat quoque abstrahere ab actibus mundanis, ne detineatur a cultu Ecclesiæ debito. Inde Cantori & aliis, laxiori servitio Ecclesiæ dicatis, permissa erant matrimonia. At vero o nobiliss. Cantor! si tanta confusio Ecclesiæ potuisset prævideri, ut tot & tam inutilia servitia Ecclesiæ introducerentur, ita, ut non amplius constet, quid sit Ecclesia, quid Templum, sane fuisses obligatus, rem suam restituere acolutho. acoluthus Diacono, Diacono Episcopo, Episcopus Ecclesiæ, Ecclesia se ipsam Christo, & ita sane sciret Ecclesia, cujus esset, & ita primis statim ab initio seculi. Quid vero dicitur de restitutione sequentium seculorum, quid si nunc ista requireretur a Cantore usque ad Episcopum, heu! quoto gratu procederetur a Cantore ad Canonicum & Prælatum, Decanum & Præpositum? sed actum est de Ecclesia, quæ nec sibi ipsi,

Quænam illi-
cita?

Cur Clericis
interdicta ma-
trimonia?
Prima ratio.

Secunda.

nec Christo ante exitum mundi facile erit reddenda in sinum, & quid sane dicendum ad tibicines, fidicines, Lyricines; At vero quicquid hujus sit, progredimur ad aliam rationem, quæ non defumitur ab impedimentis negotiorum secularium, sed ab ipsa quadam putativa honestate, ac si immundities quædam Veneris non deceat graves & honestos viros, pro exemplo aliorum in tanto officio constitutos, ut castitatis imaginem repræsentarent reliquis, commonstrarentque, quam facilis sit purioris castiorisque vitæ via, dummodo applicatio accedat. Alia demum ratio traditur ab aliis. vid. Calvoer in *Fissuris Sion. lib. 18. cap. 1. §. 21.* Quæ admodum vero similis videtur, nempe quod abstinerint Clerici in ulterius plantanda Ecclesia ab ipsis matrimoniis ad captandam benevolentiam Gentilium, qui valde Christianis accurrebant & quibus admodum inhonestus videbatur Clericorum concubitus, quoniam apud eos sancitum:

Tertia.

Abstiat ab aris, cui tulit hesternæ gaudia nocte Venus.

Unde Atheniensium Hierophantæ, & alii quoque potu cicute utebantur, quæ erat herba adeo venenosa, ut ejus succum bibere damnati cogerentur, quare & Socrates fertur, ejus poculo periisse. vid. Plinius. *lib. 25. cap. 13.* sacerdotes quoque matres Deorum Samiæ testa virilia sibi amputabant, & notæ sunt proinde Virgines Vestales, ac apud Ægyptios sacerdotes *ἄγαρμη* constant, quæ apud Judæos Effæi, & hodie Rabbini circa Sabbathum Venerem alio roborant.

§. XIII.

*Rationes alie
rejeiciuntur
& in earum loco
genuine
surrugantur.*

Quamvis vero hæc ultima ratio valde videatur vero similis; non tamen credibile, Christianos sese gentilibus æquiparasse, cum illud ab ipsis prætenderent, nec potuissent in gratiam illorum rem licitam pro illicita venditare. Secunda vero ratio continet fosculos tantum Oratorios, & remanet itaque indagatio veræ rationis, quæ mihi videtur prima, nempe abalienatio ab actu Ecclesiastico, per impedimenta rerum Civilium; non tamen quod itidem honestum non sit, prout plurimi confundunt, immiscere se rei seculari & commercii in felicitis, sed ob statum peculiarem Juris Connubiorum & inde dependentis Juris patrumfamilias, sine quorum præsentia nec ab ipsis, nec ab ipsorum filiis, poterat vel emtio-venditio vel alius actus exerceri, unde Jus patriæ potestatis;

statis; Notum enim est antiquis temporibus in quocunque contractu, aliisque negotiis Civilibus exercendis, non ad personas earumque consensum fuisse respectum, sed ad familias, quibus Civitas dijudicabatur, & ex quibus nemo, nisi Paterfamilias ad negotium, valide celebrandum admittebatur. Cum itaque Clerici tantummodo essent addicti rebus Ecclesiasticis, scilicet in Ecclesia elegantiori & pededentim more regiminis mundani ad illustriorem speciem redacta, non sane conveniebat, ut impedirentur quotidie Clerici interesse contractibus & quotidianis commerciis filiorum familias. Inde *familiam* non audebant habere, licet habuisse conjunctas seu uxores, extra omne dubium sit positum. Nihil igitur cessabat in legitimitate consortii Clericorum, quam effectus Civiles, manente matrimonio, alias in se non illicito; unde concludimus, fororiam appellationem fuisse aliquod permixtum quidem & licitum matrimonium, sed non legale, solenne & ordinarium, quia extra dubium est, soli servitio Ecclesiae, etiam primæ vos uxoratos Clericos fuisse addictos, quamvis non cum effectu Civili, quoad familiam; Inde comparative & intuitu veri effectivi & legalis matrimonii vel connubii Civilis erat hæc fororia appellatio, uno verbo, nihil aliud, quam species concubernii, seu concubinatus. Quando igitur textus Codicis prohibet & interdicit Clericis istam fororiam appellationem, videtur quidem abusum sequentibus temporibus sub specie personarum conjunctarum supposita prohibitione totius matrimonii, & omnimodæ Clericorum conjunctionis introductum, quam maxime prohibitum esse, confusionem tamen enormem tam ex istis Textibus, quam Decisione Conciliorum, quibus hi Textus fundantur, esse commissam inter fororiam appellationem primævam, & deinceps in Legibus Clericis tantum prohibitam; hæc enim sola illicita est, non vero illa, sed effectus Civiles solum prærumpebat, ut adeo potuerit manere contubernium permixtum, ita, ut hanc fororiam appellationem genuinam & ipse Apostolus probet expressè. *Corinth. 9. v. 5.* vid. Eusebius, Hieronymus, Tertullianus, ex novioribus Hospinianus, & alii. Unde mihi valde difficile videtur asserere, an & istæ & hodiernæ conjunctiones Christianorum magis accedant connubiis Romanorum, an Concubinatui; cessat enim quidem dignitatis communicandæ privato, sed hæc consistit in effectu Civili. Ubi e contrario ne vestigia, an cum concubinatui?

*Conjunctiones
Christianorum
hodiernæ an
conveniunt
cum connubiis
Romanorum,
an cum concubinatui?*

quidem adfunt jurium Connubii istius temporis, quatenus reliquis licitis conjunctionibus opponebatur; cessant enim tanta jura Familiarum, & inde proveniens *fidtio unitatis patriae* potestas &c. Quod enim dissolutionem attinet, de ea dicitur deinceps, ita, ut separationis argumenta pariter ad concubinatum, quam reliquam legitimam conjunctionem quadrent.

§. XIV.

Jure Civili concubinatus est permiffus.

Concubina non gaudet dignitate mariti.

An in concubinato deficiat affectio maritalis?

An concubinatus fuerit diffolubilis?

Consequens est, ut videamus de ipso Concubinato, qua in *legibus Civilibus*, qua dispositione *primevæ Ecclesiae* usitato. Et quidem quoad Textus Civiles, apparebit statim ex illorum allegatione & inspectione, quod quidem honestior fuerit uxor, quam concubina, honestas tamen ista non exactu licito vel turpi, sed effectu mere Civili determinanda sit, cum uxor corruscaverit radiis mariti, id est, Dignitate eadem gavisa, non vero concubina, eo quod non erat materfamilias, & primo quidem de illis concubinis cum egregia consideratione dicitur in *l. 310. in pr. ff. de Donat.* cuius integer Textus meretur, qui hoc loco adponatur. Verba vero JCU Papiniani in hoc genere, tanta alias conscientia præditi, ut martiris vicem obierit, hæc sunt: *Donationes in Concubinam collatas non posse revocari convenit, nec si matrimonium inter eosdem postea fuerit contractum ad irritum recidere, quod ante jure valuit, an autem maritalis honor & affectio pridem præcesserit, personis comparatis vite conjunctione considerata perpendendum esse respondi, neque enim tabulas facere matrimonium.* Sane ex hac ipsa lege clarius appareret, quod nimis faciles sint, qui concesserint, deficere in Concubinato affectionem maritalem. Et ita statim cessat altera differentia: nota inter matrimonium verum & Concubinatum, alteram vero de indissolubilitate examinabimus deinceps, quanquam & de hac in Textu apparet, *illaudabilem*, fuisse dissolutionem Concubinatus, & inter alias quasdam poenas prærogatarum privativas meruisse; alias enim verba illa, *vita conjunctione considerata*, vix possent intelligi. Interim tamen manebat ex natura negotii dimitte licentia, ob causas & leges divortiorum *Civibus* tantum applicabiles; quomodo vero fuisset consulendum isti, qui jure Civitatis impeditus legitimis nuptias contrahere non valebat, nisi fuissent alia genera licitæ conjunctionis? neque

neque mente concipi posset, quid sibi velit dubitatio *pr. inst. de Nuptiis*, ubi dicitur, quod de filio furiosi dubitatum fuerit, an nuptias contrahere vel potius uxorem *ducere* posset; puta nuptias sufficientes & legitimas, ad quarum perfectionem essentialiter requirebatur Patris Consensus, ut duceretur in ipsius domum & familiam, unde etiam ad filia non variabatur, nisi supponeremus, licitam conjunctionem ipsi super fuisse. De effectibus Civilibus, vero ob cessans requisitum essenziale, tantummodo fuisse dubitatum. Alia dispositio & effectivè æquipolens deprehenditur in *l. 29. in pr. ff. de legatis III.* Et quod dignitatis Civilis tantum, non licitè Conjunctionis differentia inter Concubinatum & nuptias intercedat, quod nos tam distinctè sæpius monuimus. & *omnino* in hac materia monemus, expresse deciditur in *l. 49. §. 4. ff. eod.* his verbis: *Parvi autem refert, uxori an concubine quis leget, quæ ejus causa emta, parata sunt, sane enim nisi dignitate nihil interest.* Quamvis vero, in nonnullis legibus non tam honorifice de Concubinatu sentiat, facilis tamen est responsio, ex ipsis notissimis Dignitatis gradibus depromenda; sicuti enim gradus honoris sunt in uxoribus justis: ita ut opificis uxor non adeo honoretur ac mercatoris, hujus vero non ita, ac alia dignior, ob honores & munera mariti, ita quammaxime in Concubinis idem obtineat; quoniam verum matrimonium, remotis impedimentis Civilibus, facile inter easdem personas sequebatur, & ita concubina, ad illum effectum obtinendum, præ reliquis studebat virtutibus, gravitati & meritis œconomicis. Longe vero aliud sentiendum, de meretrice vel alia levi persona, quæ indocte cum concubina comparatur. Alia adhuc dispositio invenitur in *l. 17. §. 1. ff. de his quæ ut indignis &c.* & aliis Juris Textibus compluribus, ita, ut nec concubina semper matronæ nomen amiserit, præprimis si fuerit Concubina patroni *vid. l. 4. in fin. ff. de ritu Nupt.*

Concubinatus
& nuptiæ differunt tantum
dignitate.

§. XV.

Et ita quidem de jure Civil. Sed quoniam hoc non attendendum Tibi illustri Dn. Abbas, videbitur, provoco ad Jctos Christianos, qui expresse senserunt, Concubinatum ab initio Christianismi durasse. At ubi nec horum Testimonium sufficiens videri posset, videamus, quid Christianis primitivè Ecclesiæ purioribus, ipsisque rerum Ecclesiasticarum & Christianarum interpretibus & Patribus, in ipso cœtu Conciliorum congregatis, visum

Sententiæ primitivæ Ecclesiæ, item Patrum de concubinatu.

*Justinianus
probavit con-
cubinatum.*

sum fuerit de Concubinatu sentiendum. Et ante quidem Justinianum, qui post tot Secula, tanquam Imperator Christianus, leges de Concubinatu ad explicanda reliqua Jura matrimonialia adjecit Juris Corpori non tantum, sed & ipse probavit; vid. omnino Eckolt, *ad tit. ff. de Concubin.* Ab initio nempe Christianismi usque ad Seculum IX. ab Imperatoribus Christianis fuit, receptus, tacentibus, & partim expresse consentientibus omnibus Theologis; imo, quod maximum, ipsi patres Ecclesie concubinatum nunquam damnarunt, sed tanquam licitum depredicaverunt, licet nonnulli Patrum ex post facto, cum & Concubinatus & ipsum matrimonium aliam faciem induerint, etiam quoad effectus Civiles, connumeratis temporum & variationum Circumstantiis, coeperint istum rejicere. Unicus quidem Ambrosius

*An Ambrosius
illum damnet?*

tempeptive dissentire videtur; sed ut taceamus conciliationem absque ullo progressu ad aliquod extremum facile posse in veniri, & deinceps adjiciendam esse, hoc saltem intuitu istius in eventum erit præmonendum, quod si nulla conciliatio inveniret locum, non tamen posset argumentum valere, ab unico patre Ecclesie ad totum Cœtum in Conciliis publicis congregatorum, Ecclesie patrum qui expresse concubinatum receperunt, sicuti factum

*Concilium To-
letanum illum
approbat.*

est, in Concilio Toletano, his verbis: *Is qui non habet uxorem, hoc est, cui interdicta sunt jura Connubiorum solennia, ob deficientis jus Civitatis, vel alia requisita legis Civilis, & pro uxore habet Concubinam cum urere non possit & nullum aliud in Civitate legitimum, Conjunctionis remedium superesset, a communione* puta Christianorum, *non repellatur, tamen unius mulieris aut uxoris aut Concubine quia plures habere nec lex Civilis permittebat, conjunctione sit contentus.* Tota vero Collisio & dubitatio modernorum Theologorum pendet ex eo, quod, neglecta Historia Ecclesiastica, statum Connubiorum præsentem, & supposita benedictione Sacerdotali fundatum, ab omni ævo, existiment, ita fuisse immutatum; cum tamen benedictio sacerdotalis seculo

*Cur Theologi
hodie concubi-
natum da-
mnet?*

Demum IX. & X. in ordinem redacta, & matrimonia, inde fundata, plane novam causam sumserint. Ante hæc Secula vero nuptiæ per benedictionem seu præsentationem, Ecclesie valde dubiæ & multis tricis fuere obnoxie, ac sacra nuptialia cum manu-missione & aliis actibus Civilibus multa habuerunt communia. vid. Calvoer *in Ritual. Eccles. lib. I. Sect. I. cap. 27. §. 4. & seqq.* Ut adeo

*Origo benedi-
ctionis Sacer-
dotalis.*

interia

interea temporis discernere matrimonium & concubinatum egregii sit laboris; genuinam vero differentiam nec Hildebrandus, nec Calvoer nec alius quisque, quam maxime etiam sollicitus, potuerit invenire.

§. XVI.

Quam indubia itaque & incerta hæc omnia sint, ita, ut non sit necesse adversus veritatem & fidem Historicam disputare; attamen & mihi liceat conjecturas quasdam adferre in medium, quod nempe deficiens *affectio maritalis & dissolubilitas* seu divertendi licentia veram differentiam inter matrimonium & Concubinatum non efficiant. Et ad maritalem quidem affectionem quod attinet, duplex de ea conceptus communiter formatur: alter quod affectio maritalis consistat in effectibus tantum Civilibus, & participatione ejusdem honoris & commodi, ob personas, juribus Civitatis non inclusas; alter vero quod comprehendat & significet amorem Conjugalem & affectionem sibi habendi aliquam pro licite conjuncta, supposita conjunctione & communicatione vitæ, licet non Civilis, tamen naturalis, & quodammodo æconomica, forte ã adversæ & secunda, & ita se invicem æstimandi in ista conjunctione, non obstante deficiente effectuum Civilium. Si igitur primi generis sensus abesse dicatur a Concubinatu concederem & largiter facillime quidem. Sed quid hoc ad prohibitionem divinam; honor enim mundanus non requiritur in regno Cœlorum seu Foro Poli; si in sensu posteriori nego quam maxime, cum & leges Ethnicæ obstant, juxta ea, quæ superius adduxi, præprimis ex tenore expresso citatæ *l. 31. in pr. ff. de Donation.* Antequam vero de dissolubilitate & licentia dimittendi, quæ unice adhuc restat, disceptemus, sequentia præprimis postulata, necessario supponenda esse arbitror. (1) Quod dissolubilitas etiam ipsius matrimonii tam juxta regulas Christianorum, quam aliarum gentium ab omni ævo obtinuerit, causæ vero saltem fuerint diversæ. (2) Quod intuitu Causarum dissolutionis non facile dari possit regula *generalis*, nec *lex iherice & simpliciter* talis lata videatur, sed omnis dispositionis ratio *secundum quid & hypotheticæ*, respectu cujusdam populi, vel *legum Civitatis*, consuetudinisque, intelligenda, (3) Quod vero *monita* Scripturæ de indissolubilitate tam Concubinatum, omnemque licitam conjunctionem, quam ipsum matrimonium tangant, supponantque *miseri-*

Deficientia affectionis maritalis, & dissolubilitas nullam differentiam inter matrimonium & concubinatum efficiunt. Quid per affectionem maritalem intelligatur?

Præsupposita circa dissolutionem.

cordiam & lenitatem Christianam, ne quis utatur permissione dimittendi Conjugem, quippe quæ *Civili* tantam ratione concessa. (4) Quod Christus & Apostoli omnem dissolubilitatis, seu divortii rationem æque accommodaverint legi tantum & statui Civili, alias nec ob adulterium permittent divortium. (5) Quod extra dubium sit, Christianæ indolis rationi, virtuti & lenitati convenientius esse, & laudabilius, nec ob adulterium dimittere Conjugem. (6) Quod optimus Salvator reliqua jura talionis, & retorsionis nimis dura judicaverit, & inter Christianos non toleranda, nihilominus talionem fractæ fidei matrimonialis, Statui Civili istius ævi existimaverit accommodandam. (7) Quod itaque læsio partis innocentis omnem causam divortii ab omni ævo radicaliter & primario effecerit. (8) Quod vero pars aliqua in matrimonio secundario non lædatur, ubi ab initio Contractus fuit persuasus, & ex legibus Civitatis certior reddita, alias & leviores esse causas dimittendi, præcipue inter duriores animos, quam in ipso matrimonio Civili. (9) Quod adeo & is fuerit immisericors, qui Concubinam dimiserit, absque ulla Causa, & peccaverit, ab omni ævo, contra honestatem, vel potius laudabilitatem vitæ, in se, & virtutem Ethicam, quam in ipso Christianismo vocamus lenitatem, misericordiam seu virtutem Christianam & denique (10) Quod intuitu dictorum Scripturæ enormis mihi videatur formanda differentia inrer Christum *docentem* & *disputantem*; ibi enim adhibet Theses generales, simpliciter tales, & ad *omnes* applicabiles, hic vero speciales, secundum quid consideratas, & argumenta καὶ ἀποδείξεις exhibentes.

§ XVII.

Ad illustrationem postulari *primi* pertinent mores tam Hebræorum quam Græcorum, ut & Romanorum, aliorumque populorum, de quorum diversitate vid. Calvex in *Ritual. Eccles. lib. I. Sect. I. cap. 49 per tot. & ibi citat Auctor*: Saltem quoad mores Christi, dicendum, quod præter Causam adductam, a Christo permissam status posterior & hodiernus, sicuti Tibi ipsi *ex experientia Consistoriali notum est*, multo plures admittat divortii causas, ut sunt: malignosa desertio, impotentia, error in persona, metus, quarum Causarum extensiva interpretatio, intuitu nempe unius tantum Causæ permissæ, novam sane *οὐκ ἠνοκταγδιω* sapit, non obstante permissione Theologorum Christianorum, non obstante quoque

Mores Gentium circa dissolubilitatem. Causæ divortii. Mutatio status in dissolubilitate attendenda.

causa divortii.

quoque distinctione, inter solutionem matrimonii, & declarationem nullitatis; quippe quæ nihil, nisi pallium Cordis duritiei præbet. Non jam addam, quod mihi valde verosimile videatur, ab initio Christianismi captivitatem, & servitatem intervenientem potuisse tollere vinculum matrimonii veri & Civilis, cum permissio salvatoris, quoad dissolubilitatem, loquatur saltem de isto Casu, quando illud divortium incipit a parte innocentis, & ita a dispositione *hominis*, non vero quanto sit immediate *ab ipsa lege*, & ita incipit a dispositione *Juris*. Præterea effectus Servitutis, & captivitatis non fuerunt mediante Christianismo sublari, & sicuti *συνδοχαιστικα* in se non est speciale delictum, sed potius hæc omnia in sensu contrario supponunt, quod *semper* monemus *lenitatem* Christianam, quippe quæ respicit legem in se: ita hisce suppositis ultro fuit illustratio postulati *secundi*, videlicet quod omnis permissio dissolubilitatis sit hypothetica, & supponat Statum Civilem mutatum, vel *non* mutatum, alias Theologi istas interpretationes extensivas haud sustinuisent. Non dicam de Statu Hebræorum, & Græcorum, quibus aliæ, aliæque Causæ addebantur, cum pudoris esset dimittere & valde turpe etiam apud ipsos Græcos, qui hoc se, vinculum alias valde solubile judicabant. vid. Calvoer *cit. loco* §. 3. Unde porro fuit explicatio postulati *terti* & *sexti*, nam quod licentia dimittendi ex Causa Christiana & hodierna consistat in sola misericordia & debita lenitate Christianorum, & e contrario *melius* faciat, non dimittendo, cui licentia ex justa causa concessa est, probatur ex ipsis persuasionibus in nostris Consistoriis adhiberi solitis, & quotidie Tibi notis; videlicet ut pars *imocens* misereatur, partis *nocentis* & *lapsæ*, ac retineat in toro, unde etiam poena Capitalis solet remitti adulteris, si pars innocens *laudabili* & *suadenda* misericordia christiana *ductus* remittat delictum parti nocenti.

Mutatio status in dissolubilitate attendenda.

§. XIII.

Quarti vero postulati argumentum latet in antea deductis, de juribus coemtionis, matrisfamilias &c. quæ non quadrabant ad Concubinam, & ideo non tam facile dimittebatur uxor, quam Concubina. Pudoris tamen erat & turpe, ex sola levitate animi & sine ulla causa hanc quoque derelinquere. Unde fuit, quod volumus misericordiam nempe christianam in non dimittendo ad Concubinatum & matrimonium æque quadrare, hæc vero mi-

Explicatio liquorum pr. suppositornna.

fericordia & *Status Christianifini* non tollit Statum Civilem, sicuti, qui Eleemosinas non dat, non incurrit poenam vel notam Civilem, quanquam Christianam, huic vero Statui Civili omnes omnino & *ipse* Christianæ de divortio leges superstruuntur, quæ alias & sua natura sunt & militant contra Christianismum & misericordiam Christianorum; alio quin enim non laudarentur isti, qui contra legem Christi, ipsum divortium permittentem, retinent conjugem & remittunt, atque hoc idem est, quod diximus postulato. *Quinto*; Quod vero juxta postulatum *Sextum* inter rationem, præ reliquis appareat jus talionis, & retorsionis, valde verosimile est ex eo, quod ista tempestate rudiores erant homines in remittendo, & retorsiones seu taliones valde usitate, de qua re vid. Gellius *lib. 20. c. 1.* Ubi quoque invenitur ratio, alias intuitu istarum talionum ridicula visa; cum scilicet poenæ pecuniariæ non fuissent, & petulantia hominum præprimis divitum, non possent satis coerceri, recipiebatur poena talionis, sicuti hodie in duellis quandoque obtinere solet; petulans enim Neratius quidam apud Gellium pro delectamento habebat os hominis liberi manus suæ palma verberate, eum servus sequebatur crumenam plenam assium portans, & quemcunque *de palma verat* numerari statim secundum duodecim Tabulas quinque & viginti asses jubebat, inde poena talionis introducebatur

Si membrum rupit meum e pacto talio esto:

Quamvis itaque optimus Salvator improbaverit legem talionis, ut oculus pro oculo, dens pro dente, vel membrum pro membro ruperetur: *quoad* tamen *divortium* illam non judicabat, statui Civili & Christianifino adeo *plenary* contrariam, sed potius *eatenus* tolerandum, ut qui fidem fregerit conjugalem, idem pateretur a parte innocente, & ita huic *civilliter* & *impune* liceret & *permitteretur* dimittere conjugem; Reliqua sunt evidentiæ, & fluunt ex dictis pronò quasi alveo.

§. XIX.

Dissolubilitas non est vitium concubinitati proprium, sed commune cum matrimonio.

Concludimus itaque ex hisce omnibus *rationem* dissolubilitatis vel totalis seu *omnimoda*, vel etiam sub *certa causa* permittendæ, non esse vitium concubinitatus *in se*, & ipsi *proprium* sed *commune* cum matrimonio. Sicuti enim *ipse cause* divortiorum poterunt

Status

Statui civili accommodari: ita neuiquam credendum peccasse Christianos Imperatores, Jctos, Theologos, imo vero ipsos Ecclesie *Patres*, & quidem in pleno Concilio congregatos, dum *Statui Civili* accommodarunt *rationes* dissolubilitatis *laxiores* vel *ipsum Concubinatum*, & *Conjugium secundarium*, humanitati, quae in hodierna quoque Theologia suadetur, & lenitati Christianae relinquentes, dimittere neuiquam nec ex causa, ab ipso Christo permissa. Atque adeo Illustris Domine, Abbas, collige, si placet, & crede, quam sit, facillimum, conciliare tuam sententiam & opinionem in dissertatione, non adeo distincte traditam, cum sententiis Patrum, Theologorum, & Jctorum praerimis modernorum, qui solliciti sunt Connubii materiam paulo accuratius & ex fundamento evolvere, & ita *leges hodiernas quidem*, sed isto concubinatus *aevo latus*, juxta genuinum sensum explicare. Et antequam quidem ad ipsam, binis jam verbis expediendam, conciliationem tuae dissertationis accedam, decreveram ab initio, praemittere quodammodo *illustrationem* Dissertationis Illustr. Dni. Thomasi, & adjicere de periodo in periodum, quae ad supplementum praerimis fidei historicae, & antiquitatum, paulo possent quadrare: sed video ita excrevisse instituti molem, ut epistola faciem fere amittat. Inde doleo, quaedam in ipsa tractatione siluisse, praecipue allegata historica, & exprobatas Ecclesiasticae potissimum historiae Scriptoribus deprompta, quae cum meliori connexionione credideram dictae eruditissimae dissertationi jungere. Basis vero & fundamentum totius Conciliationis & conferendae tuae opinionis cum asseritis Patrum & aliorum christianorum Theologorum, ne hi dicantur contra Christianismum statuisse, ne tu videaris ipsis contradicentibus, consistit in eo, quod isti loquantur in permittendo concubinatu, & concedenda faciliiori dissolutione, de *Statu Civili*, imperfecto, quatenus saltem non contradicit legibus divinis naturalibus & moralibus, seu de *foro Soli*, vel etiam de legibus durioribus quidem, sed tamen permittis, & societatem Civilem, etiam Christianorum non turbantibus, uno verbo, *politevmate* mundi; Tu vero loqueris de *Statu perfecto* Christianismi, & *Civitanis Salem*, in qua omnes debent summa ope niti, ut perfectionem vitae acquirant, neglectis *legibus permittis*; seu sermo tibi est de *foro poli*, vel etiam de legibus lenitatis & virtutis christianae (quam vis talis *lex* non detur, & *revera*

*Conciliatio
dissentientium.*

Patrum sententiae de concubinatu quomodo intelligenda.

lex non sit) vel, uti ipse mavis, de Statu *uberioris gratie* Evangelii, uno verbo, de *politeumate* Coeli, contra cuius tamen indolem ipse Salvator noster permittit divortia, in statu nostro imperfecto.

§. XX.

Recte itaque in genere dicis §. 1. *tuae dissertationis* quod multa in Scriptura Sacra contineantur *verba dicitur*. Recte etiam dicitur §. 2. quod Concubinatus, seu quod Tibi *atenus* idem est, dissolubilitas & dimittendi licentia (nam affectionem maritalem deesse, vel unquam defuisse concubinatu, *præter effectus Civiles*, nego ex superius dictis & pernego) sit contra *perfectiorem indolem* Christianismi. Illud enim concedo & facile largior, dummodo idem applicetur ad omnimodam dissolutionem etiam matrimonii, etiamsi justæ causæ & permissæ adsint, ac dummodo rationes Status Civilis separentur, a ratione Status & œconomiae cœlestis, atque perfectionis acquirendæ in Christianismo, *sine tamen damnatione, contemptu, & accusatione improbitatis legum Civilium, & status Civitatis*, dummodo demum quoque rite supponatur, non tantum esse privilegium Voluptatum in matrimonio. Et sicuti teste Hospiniano *de orig. & progr. monach. class. 1. cap. 1. fol. 32.* enormiter errabat Ambrosius, quod virginitatem principalem esse virtutum affirmavit, cum fides, spes, charitas sint præcipuæ virtutes, & castitas quidem sit virtus, sed *tam* in virginitate *quam* in matrimonio; ita in omni quoque licita conjunctione, si status civilis eam patiat, certissimum est, posse deprehendi veræ Castitatis christianæ non signa, sed insignia; quibus suppositis dictum, *Math. 19. 4. 5. sequ.* in §. 3. *dissert. tuæ* allegatum intellectu facilius est, præcipue, si adhibeatur postulatam ultimam §. 16. *hujus Epist. &* videntur mihi præterea, reliqui *dicit Dissert. §. usque ad ultimum*, excellenti omnimoda differentia inter Concubinatum seu matrimonium secundarium, & primum seu Civile, satis cum doctrina nostra conciliari. Saltem adhuc restant dicta & asserta Patrum Ecclesiæ nonnullorum, qui contra licentiam & indolem Concubinatus scripserunt, quos allegati in §. *Dissert. ultimo*; at vero hi omnes *præter unicum* Ambrosium huc plane non pertinent: nam reliqui vixerunt & ducerunt istis Seculis, cum Status matrimonii primarii & secundarii jam esset consolidatus, & idem juris haberent quoad connubia non Cives, &

Responsio ad
quasdam ob-
jectiones.

Quam virtu-
tem Ambrosius
principalem
dicat?

Quid de Pa-
trum sententiis
sentendum,
qui contra li-
centiam concu-
binatus scri-
pserunt?

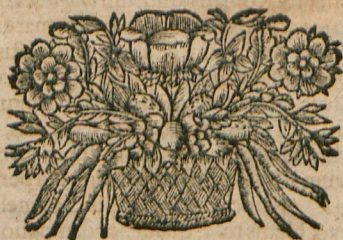
& extranei, quam isti, qui olim jure, Civitatis admodum singulari fruebantur intuitu matrimoniorum, quorum reliqui non erant capaces. Cessabat nunc enim coemptio, deductio in Domum effectus familiae, fictio unitatis genuina, atque adeo, quod maxime observandum, concubinatus *abusive* jam tum incipiebat sumi & usurpari praecipue a Clericis extra sensum genuinum antiquum, & requisita, quae cum vero matrimonio imprimis generico, & hodierni sensus, praeter quosdam effectus Civiles, habebat communia. Ad Ambrosium vero quod attinet, non est necesse, ut recurramus ad suspectum reddendum ipsius Testimonium, quamvis novum eatenus argumentum, modo allegatum, suppeditavit Hospinianus, sed potius ad novam istius temporis, sine ullo dubio novaturientis principii conciliationem, ex historia supponendum, quod juxta *Sozomen. Sacrat. Theodor. & Hieron.* Ambrosius fuerit antea Praeses Milani Imperatorius, sicuti vero ad istam dignitatem statim in primis Imperii Monarchici Seculis evehebantur condignae admodum personae, & Viri Status publici apprime gnatae, ut possent jura Romana, quorum *origo & tenor* uticunque sapiebat Statum *popularum*, latenter transformare in Statum *Monarchicum*: ita sane Ambrosius & alii Praesides istis principiis Juris erant imbuti, ut quantum fieri posset, differentia legum inter Civēs & non Civēs toleretur. Et sicuti sub Augusto Imperatore anti Monarchica de Testamentis, vel in Comitibus, vel per mancipationem condendis, astute evertiebantur per introductionem fidei Commissorum; ita potuisset jam olim, sed periculosa erat Civium pertinacia. Nunc vero non poterat meliori ratione jus *Connubiorum* exorbitans tolli, quam per damnationem Concubinitus & omnis generis matrimonii secundarii, saltem, ut eo ipso quilibet homo indistincte particeps redderetur juris Connubiorum informis. Quid igitur mirum quod Ambrosius inciperet damnare Concubinatum, cum crederet plenarie intervertere antiqua & sub Christianis Imperatoribus facilius consolidare omnia Connubiorum jura, ita, ut reliqui actus essent *idicini*, seu, contra ipsa jura *Civinitatis*, tanta quanta *immutata*.

§. XXI.

Vides igitur, Illustri Domine Abbas, quanta sit consideranda, in tota Connubiorum materia, antequam ad unam veritatem, in *Voto*. tanta varietate deveniatur. Accipe, quod iterum rogo, haec omnia

omnia benigno animo, & cum mansuetudine christiana; Crede mihi, si placet absque ullo studio vel contradicendi, vel rerum singularium & novarum concupiscentia, me hæc omnia sentire, & publica facere. Obsecrando præterea cœleste Numen, ut casto cuiquo vultui pateant hæc paginae, & cœlibus videant æque, ac conjuges, quam sint præscriptæ perspicuæ castitatis regulæ, & quæ possit periri in tantis erroribus & tam fucata rerum matrimonialium hæresi, solidior connubiorum schola; donec finito politevmate cœlesti *quodammodo* & omni mundano, post finem ipsius Cœli & Civitatum, spiritualis nostra gloria ignoret & concupiscentiam & ita Castitatem, sed excellat coram facie æterni spiritus, propria sua perfectione. Tu vero vale. Dabam

Trajecti ad Rhen. d. 4. Nov. 1713.

00 A 6367

ULB Halle 3
002 921 278

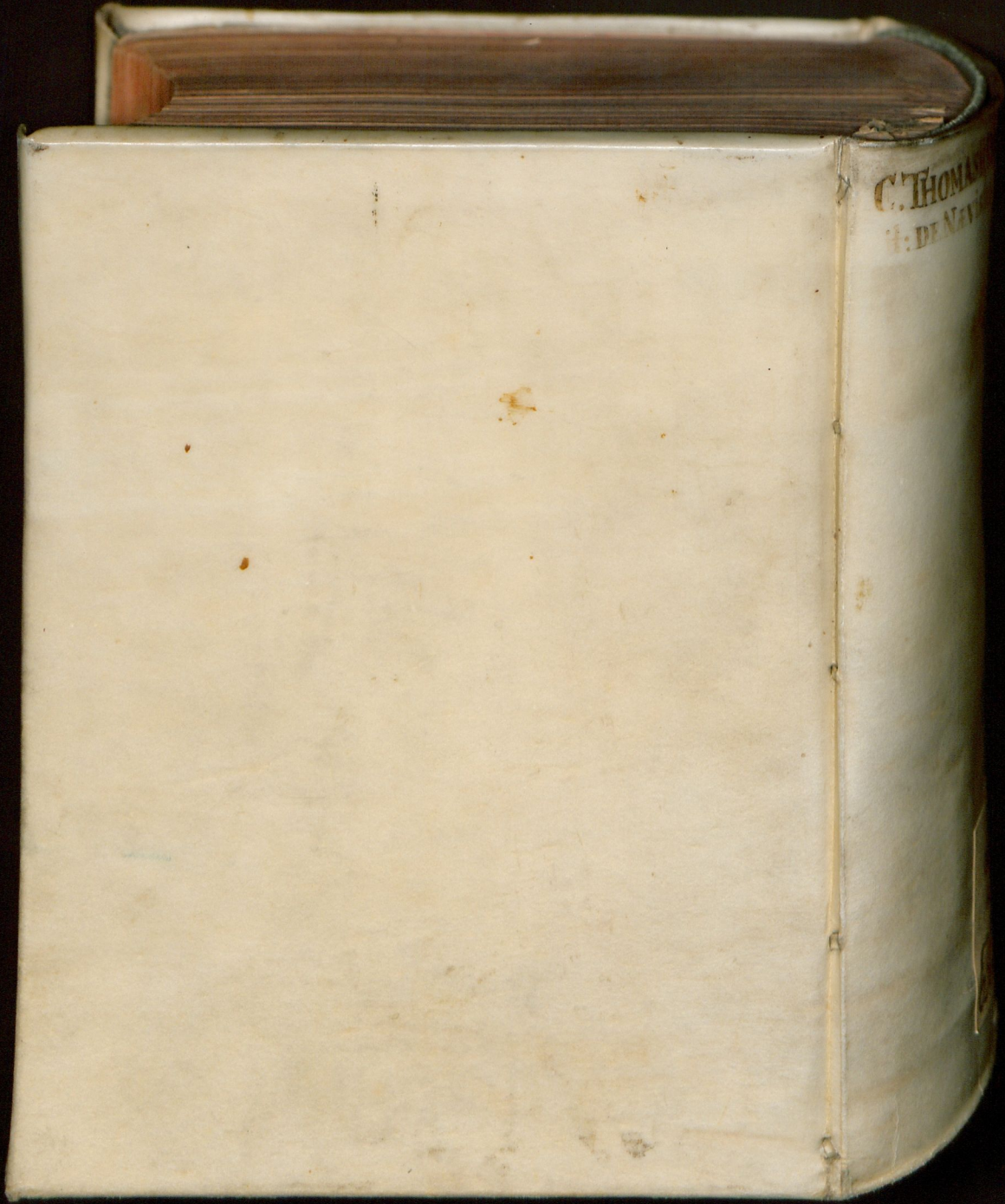

56.

1817

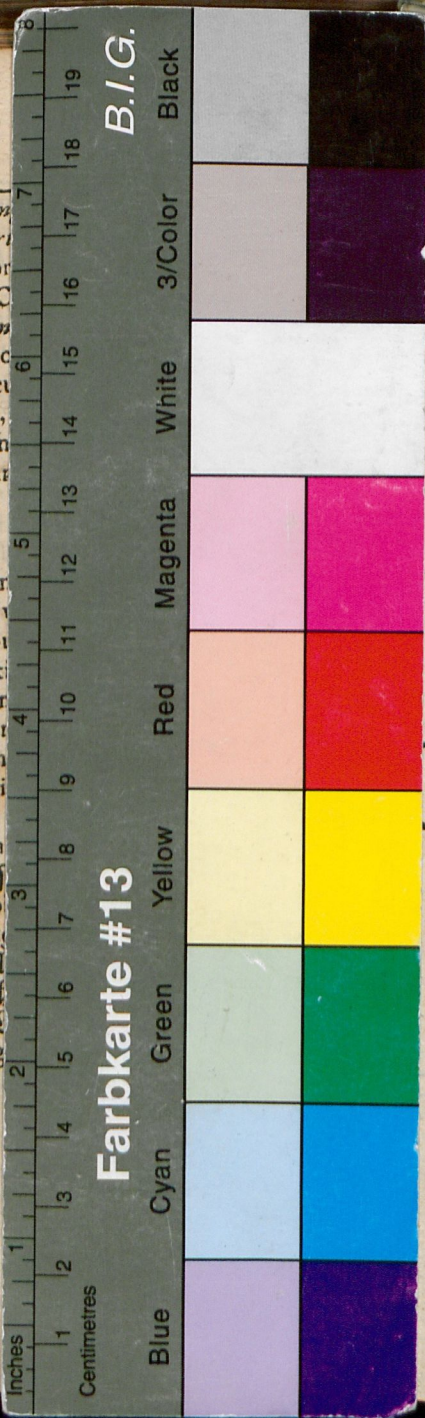
Rehe ✓

C. THOMAS
H. DE NEV

7.

S. PETRI
ENCRATITÆ
AD
ILLVSTREM
ABBATEM BERGENSEM
DE
CONCVBINATV
EPISTOLA.

Editio Secunda emendatior, & Tu-
bingæ recusa Ao, 1714.

